

Gramática. A COMUNICACIÓN

Que é a comunicación?

As persoas necesitamos comunicarnos, é dicir, precisamos facerlles saber aos demais o que pensamos, o que queremos, como nos sentimos, o que nos fai falta... O proceso a través do cal intercambiamos información cos demais chámase comunicación.

- Cando nos comunicamos uns cos outros?
- Quen foi a primeira persoa con quen te comunicaches hoxe? Que lle fixeches saber?

Formas de comunicarnos

As persoas temos moitas formas de comunicarnos:

- Con xestos. Por exemplo, cando sinalamos co dedo algo que queremos.
- Con imaxes. Por exemplo, cando a cruz vermella nos indica onde hai un posto sanitario.
- Con sons. Por exemplo, cando o son dunha sirena nos avisa do paso dunha ambulancia.
- Coa linguaxe, é dicir, falando e escribindo.

- 2** Clasifica as ilustracións segundo a forma de comunicación que se utiliza en cada caso. Despois, explica que se comunica no primeiro debuxo a través da linguaxe escrita.

XESTOS ►

IMAXES ►

SONS ►

- 3** PARA PENSAR. Le, reflexiona e responde. Que forma de comunicación debe utilizar Sabela en cada caso? Por que?

Rescate na montaña

Sabela é garda forestal. Hoxe un excursionista quedou atrapado nun barranco. Sabela avisáralo do perigo desde lonxe, pero o excursionista non a oíra. Daquela, Sabela chamou o equipo de rescate e, desde abaixo, indicoulles aos tripulantes do helicóptero onde se atopaba o excursionista.

O rescate foi un éxito. Pero Sabela decidiu informar a todo o mundo do perigo do barranco para que non volvese pasar.

- Para advertirlle desde lonxe ao excursionista que existía un perigo.
- Para avisar o equipo de rescate.
- Para indicarlles o lugar exacto aos tripulantes do helicóptero.
- Para informar a todo o mundo do perigo do barranco.

Gramática. A LINGUAXE E AS LINGUAS

Como nos comunicamos?

As persoas falamos cos demais para expresar as nosas opinións, ideas, sentimentos... Cando nos comunicamos facémolo, sobre todo, por medio da linguaxe. Utilizamos a linguaxe cando falamos cos demais e tamén cando escribimos.

- Que sistema utilizamos especialmente para nos comunicar?
- En que situacións empregaches hoxe a linguaxe? Pon dous exemplos.

Hai moitas linguas

Ao falar ou escribir utilizamos unha lingua determinada: árabe, español, inglés, galego...

No mundo hai moitas linguas diferentes, como o alemán, o chinés ou o francés. Para que dúas persoas se poidan entender, é importante que ambas dominen unha lingua común.

En España fálanse varias linguas: galego, castelán, éuscaro, catalán...

3 Escribe estas palabras en dúas linguas diferentes que coñezas.

- caderno
- chuva
- libro
- auga

4 Di en que lingua están escritas as frases que aparecen entre comiñas («»). Despois, substitúeas polas correspondentes en galego.

Campamento de verán

«Good morning, children!». Así comezou o meu campamento de verán en Londres. Alí coñecín a Sophie, unha rapaza moi simpática de París que sempre me dicía «Ça va bien?». Ao principio non a entendía, pero o meu amigo Carlos explicoume: «Te pregunta cómo estás». Desde aquela, eu sempre respondía: «Très bien, merci!». Paseino moi, moi ben!

Como estás?

Bo día, rapaces!

Pregúntache como estás.

Moi ben, grazas!

Gramática. SONS E LETRAS

Os sons

Cando falamos cos demais para nos comunicar, emitimos sons. Non todos os sons son iguais. Hai dous tipos de sons: as vogais, que son os sons *a, e, i, o, u*; e as consoantes, que son todos os outros sons (*m, f, r, l, s...*).

- Cando emitimos sons?
- Cantas vogais ten o teu nome? E consoantes?

As letras

Cando escribimos, representamos os sons con letras. En galego hai 23 letras: 5 vogais e 18 consoantes. Todas as letras, ordenadas, forman o abecedario ou alfabeto: *a, b, c, d, e, f, g, h, i, l, m, n, ñ, o, p, q, r, s, t, u, v, x, z*. Normalmente, cada letra representa un único son. Pero algunhas letras representan dous sons diferentes. Por exemplo, a letra *c* de *casa* representa un son diferente da letra *c* de *cen*.

Ás veces, dúas letras xuntas representan un único son. Trátase dos dígrafos: *ch, gu, ll, nh, qu* e *rr*.

1 Escribe as letras que faltan no abecedario e arrodea de vermello as vogais.

—	B	—	—	—	—	G	—	—	—	—	Ñ
—	Q	—	—	—	—	Z	—	—	—	—	—

3 Completa en cada caso coa palabra que ten dígrafo.

- A meu pai picóuselle unha roda do —. ▶ camión/coche
- Gústame moito o — con mel. ▶ iogur/requeixo
- O raposo pasou a escape polo —. ▶ camiño/carreiro

4 Observa e contesta.

hamaca

helicóptero

- Cantas letras ten cada palabra? E sons?
- Cal é a letra que non representa ningún son nestas palabras?

Gramática. O XÉNERO DOS SUBSTANTIVOS

Os substantivos teñen xénero

Os substantivos teñen xénero: poden ser masculinos ou femininos.

Os substantivos masculinos poden levar diante palabras coma *o* ou *un*. Por exemplo: *o lapis*, *un libro*.

En cambio, os substantivos femininos poden levar diante palabras como *a* ou *unha*. Por exemplo: *a goma*, *unha folla*.

- Como poden ser os substantivos segundo o xénero?
- Que palabras poderían ir diante do substantivo *mesa*?
E do substantivo *nariz*?

Formación do feminino

Hai substantivos que teñen unha forma para o masculino e outra para o feminino. Por exemplo: *gato* (masculino) / *gata* (feminino). O feminino adoita formarse do seguinte xeito:

- Engadíndolle un **-a** á forma do masculino (*señor/señora*).
- Cambiando o **-o** ou o **-e** final do masculino por un **-a** (*médico/médica*; *mestre/mestra*).

Alguns substantivos teñen a mesma forma para o masculino e o feminino, como *tartaruga* ou *elefante*. Outros utilizan unha palabra diferente para cada xénero, como *home/muller*.

3 Volve escribir este texto cambiando o xénero dos substantivos destacados.

Comprando no mercado

Ao meu **padiño**, que é **pediatra**, gústalle ir ao mercado. Adoita comprarlle ao **carniceiro** chourizos e filetes de **carneiro**. Despois colle laranxas no posto da **froiteira** e visita a panadaría, onde o **dependente** é un **home** moi amable. Sempre lle regalan caramelos, pois é un gran **cliente**!

4 Escribe dous substantivos que teñan a mesma forma para o masculino e o feminino.

5 Relaciona e forma parellas cun substantivo masculino e un feminino.

SUBSTANTIVOS MASCULINOS

cabalo xenro
boi actor

SUBSTANTIVOS FEMININOS

nora vaca
egua actriz

Gramática. O NÚMERO DOS SUBSTANTIVOS

Os substantivos teñen número

Os substantivos teñen número: poden estar en singular ou en plural.

Os substantivos que están en singular nomean un só ser ou obxecto. Por exemplo: *farol*.

Os substantivos que están en plural nomean máis dun ser ou obxecto. Por exemplo: *farois*.

- Que tipos de substantivos hai segundo o número?
- *Carpeta* está en singular ou en plural? E *nubes*?

Formación do plural

Os substantivos poden formar o plural de varios xeitos, aínda que os máis habituais son os seguintes:

- Se o substantivo acaba en vogal ou en -n, engade un **-s** (*casa/casas*; *irmán/irmáns*).
- Se o substantivo acaba en consoante distinta de -n, engade **-es** (*señor/señores*; *rapaz/rapaces*).

Hai algúns substantivos que teñen a mesma forma para o singular e para o plural, como *martes*.

2 Escribe en plural os substantivos destacados do texto.

Por fin chegaron as festas!

Que ganas tiña de que chegasen as festas do meu **barrio**! Mañá pola mañá asistirei ao **espectáculo** de monicreques co meu **curmán** Daniel. Despois iremos ao **xantar** popular, que se servirá nun **lugar** próximo ao **río**. Á **tardiña** escoitaremos o **grupo Furacán**, no que toca a **irmá** de Fiz. Que ben o imos pasar!

3 Fíxate nos exemplos e forma o plural de cada substantivo.

-s	-es	-is
man	sol	xornal
<i>mans</i>	<i>soles</i>	<i>xornais</i>
sofá	actor	candil
rei	réptil	farol

4 Completa cos substantivos que teñen a mesma forma en singular e en plural.

- O próximo iremos ao Museo da Ciencia. ▶ luns/mes
- Afonso gardou o na mochila. ▶ estoxo/lapis
- Sabela meteu o no caixón. ▶ abrelatas/garfo

Gramática. O ARTIGO

O artigo

Os substantivos adoitan levar diante outras palabras. Por exemplo, dicimos *o rapaz, unhas flores...* As palabras *o* e *unhas* son artigos e anuncian a presenza dun substantivo.

Os artigos sempre van diante do substantivo e serven para concretalo ou determinalo. Os artigos poden ser determinados ou indeterminados.

- Os artigos determinados acompañan substantivos que nomean persoas, animais e cousas xa coñecidos. Por exemplo: *o gato, a pelota.*
 - Os artigos indeterminados acompañan substantivos que nomean persoas, animais e cousas non coñecidos. Por exemplo: *un libro, unha bolboreta.*
- Que tipo de palabras adoitan acompañar os artigos?
 - Que tipo de artigos hai? Pon un exemplo de cada tipo.

Formas do artigo

	Singular		Plural	
	Masculino	Feminino	Masculino	Feminino
Artigos determinados	o	a	os	as
Artigos indeterminados	un	unha	uns	unhas

1 Escribe un substantivo axeitado para cada forma do artigo.

- o _____
- unha _____
- uns _____
- a _____
- os _____
- as _____
- un _____
- unhas _____

2 Subliña os artigos do texto e arrodea os substantivos que acompañan.

Amar a natureza

O veciño de Alberte é voluntario forestal. O mes pasado, axudado por uns compañeiros, estivo repoboando os bosques que se incendiaron durante as vacacións de verán. Agora está organizando unha campaña de prevención de incendios. Este home é todo un exemplo de como amar a natureza!

3 Completa as oracións substituíndo o símbolo pola forma do artigo que corresponda.

▼ Artigo determinado

● Artigo indeterminado

- Xa lin ▼ libros que me deixaches sobre ▼ cambio climático.
- ● día que vaia sol organizaremos ● festa para celebrar o teu premio.
- Xacobe foi a ● tenda de roupa ▼ sábado pola tarde e viu a ● amigos do colexio.
- Mercamos ● camisetas de recordo para ▼ curmás de Uxío.

Ortografía. AS CONTRACCIÓNS DO ARTIGO

Que dous termos forman a palabra **do**?
E a palabra **pola**?

As palabras **a, con, de, en** e **por**, cando se atopan cos artigos **o, a, os** e **as**, únense a eles e forman as palabras **ao, á, aos, ás; co, coa, cos, coas; do, da, dos, das; no, na, nos, nas; e polo, pola, polos, polas.**

As palabras **con, de** e **en**, cando se atopan cos artigos **un, unha, uns** e **unhas**, únense a eles e forman as palabras **cun, cunha, cuns, cunhas; dun, dunha, duns, dunhas; e nun, nunha, nuns, nunhas.**

Estas unións denomínanse **contraccións**.

- 1** Localiza no texto as palabras do cadro. Despois, di que contracción vai diante de cada unha e cales son as palabras que a forman.

homes veciños despacho vila aforas cidadán traballo

Un premio merecido

O tío Martiño é un dos homes máis queridos polos veciños da vila. Traballa como avogado nun despacho nas aforas e, no seu tempo libre, dedícase a axudar as persoas necesitadas. Hoxe o concello entregaralle o premio ao cidadán máis solidario polo traballo desinteresado que fai. É un veciño exemplar!

- 3** Escribe as contraccións que faltan no cadro e completa as oracións coas formas axeitadas.

	un	unha	uns	unhas
de	dun	<input type="text"/>	duns	<input type="text"/>
con	<input type="text"/>	cunha	<input type="text"/>	cunhas
en	nun	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

- Sara vive vila de Ourense.
- Na fin de semana foi de excursión amigos.
- Reuníronse para falar asunto urxente.

- 5** **DITADO.** Prepara o ditado para facelo no caderno.

Fíxate nas contraccións.

Xardín urbano

O veciño de Emilio mudouse ao ático coa idea de facer un xardín urbano na terraza. Agora, a hedra rube polas paredes e a lavanda mestúrase co anís e coa menta, enchendo o aire dun agradable recendo. A roseira que medra nunha esquina tingue a pedra dunha cor intensa. É un xardín precioso!

Ortografía. PALABRAS CON B

Di dúas palabras con **b** e fíxate se esa letra vai a carón dunha consoante.

Escríbese **b** nos seguintes casos:

- Diante de **r**. Exemplo ▶ *abril*.
- Diante de **l**. Exemplo ▶ *moble*.
- Despois de **m**. Exemplo ▶ *lombo*.

2 Di que palabra de cada parella se escribe con **b** e explica como o soubeches.

gai*ota

co*ra

impermea*le

in*ento

tam*or

*iolín

3 Completa con **br**, **bl** ou **mb**, segundo corresponda.

- *eixo de maior quere ser bo*eiro e Xulia, bi*iotecaria.
- O último li*o que lin titúlase *A incri*e viaxe do e*aixador da China*.
- Sara comprou un a*igo que co*ina de forma agrada*e a cor *anca e a azul.
- Nese restaurante utilizan *asas para cociñar as súas apeteci*es ha*urgueas.

6 **DITADO.** Prepara o ditado para facelo no caderno.

Fíxate nas palabras que levan **b**.

Unha ensalada boísima

Brais fixo unha ensalada ben orixinal. Leva cogombro, tomate, leituga, brotes de bambú, grans de millo doce, brócoli cocido, lombarda e gambas peladas. Aderezouna cun prebe moi rico de aceite, framboesa e figo chumbo. Así preparou un prato que, ademais de estar boísimo, é moi saudable!

Ortografía. PALABRAS CON H

Coñeces algunha palabra en galego que comece coa letra **h**?

Escríbense con **h** os seguintes termos:

- Todas as formas do verbo *haber*.
Exemplos ▶ *hai, haxas, hei, houbemos, habería.*
- Moitas outras palabras como *hoxe, home, hora, herba, heroe, etc.*

2 Completa as letras que faltan para formar en cada caso unha palabra da mesma familia ca a que se indica.

- hábito ▶ ual
- oe ▶ heroico
- horta ▶ iza
- nía ▶ harmonioso
- herba ▶ voro
- ene ▶ hixiénico

3 Completa as seguintes oracións con formas do verbo *haber*.

- Xa moito tempo que non te vía.
- Onte tropezou e caer polas escaleiras.
- Cres que mañá bandeirolas suficientes para a festa?

5 Arrodea. Que palabras non levan **h** en galego, pero si en castelán?

- oliveira
- ombreiro
- oco
- irmán
- óso
- ovos
- arpa

6 DITADO. Prepara o ditado para facelo no caderno.

Fíxate nas palabras que levan **h**.

Un barrio moderno

Helena contoulle a Henrique a historia do seu barrio. Antigamente era un lugar case abandonado, cuberto de hedras, cheo de humidade e con moitas hortas descoidadas. Pero desde que o rehabilitaron é un lugar con moitos habitantes e cheo de vida. Ata ten varios hoteis e un hospital!

